

บทที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผล

ผลิตภัณฑ์สมุนไพรนับว่าเป็นหนึ่งในสินค้าแปรรูปทางการเกษตรที่สำคัญของไทย ที่มีแนวโน้มขยายตัวอย่างต่อเนื่องทั้งในประเทศและต่างประเทศ เนื่องจากมีปัจจัยหนุนในเรื่องความหลากหลายของวัตถุดิบภายในท้องถิ่น รวมถึงประโยชน์ในการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร ไม่ว่าจะเป็นในลักษณะของยา อาหารเสริมสุขภาพ หรือเครื่องสำอาง และกระแสนิยมผลิตภัณฑ์อิงธรรมชาติที่กำลังได้รับการตอบรับอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน ข้อมูลจากผลสำรวจพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรภายในประเทศของบริษัท ศูนย์วิจัยกสิกรรมไทย จำกัด ซึ่งสอบถามกลุ่มตัวอย่างจากทั่วประเทศจำนวน 3,294 คน พบว่าค่าใช้จ่ายในการซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรในปี 2548 มีมูลค่าประมาณ 48,000 ล้านบาท และมูลค่าตลาดรวมของผลิตภัณฑ์สมุนไพรขยายตัวเพิ่มขึ้นจากปีก่อนกว่าร้อยละ 20 และคาดว่าความต้องการของตลาดมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับสมุนไพรมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว และตลาดยังเปิดกว้างสำหรับการเข้ามาลงทุน รวมทั้งยังมีโอกาสเติบโตทางธุรกิจได้อีกมาก (บริษัท ศูนย์วิจัยกสิกรรมไทย จำกัด, 2548 : ระบบออนไลน์)

วิสาหกิจชุมชนแปรรูปผักผลไม้และสมุนไพร ตำบลบ้านปิน อำเภอลอง จังหวัดแพร่ เริ่มก่อตั้งขึ้นจากการรวมกลุ่มของสมาชิกในชุมชนตำบลบ้านปิน อำเภอลอง จังหวัดแพร่ จำนวน 30 คน ในปี 2545 โดยจัดตั้งเป็นกลุ่มสตรีแปรรูปผักผลไม้และสมุนไพร ต่อมาในปี 2547 ได้จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผักผลไม้และสมุนไพร ตามโครงการสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชนให้เป็นพื้นฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการส่งเสริมความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ให้แก่สมาชิก การช่วยเหลือซึ่งกันและกันในชุมชน การพัฒนาความสามารถในการบริหารจัดการและพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้ระบบเศรษฐกิจชุมชนมีความเข้มแข็ง สามารถพัฒนาไปสู่การเป็นผู้ประกอบการของหน่วยธุรกิจที่สูงขึ้น ลักษณะการดำเนินงานของกลุ่มคือการผลิตสินค้าที่แปรรูปมาจากผัก ผลไม้ และสมุนไพร เพื่อใช้อุปโภคบริโภคภายในกลุ่มและจำหน่ายแก่ลูกค้าทั่วไป ปัจจุบันมีสินค้าหลัก 3 ชนิด ได้แก่ ผงขัดสมุนไพร สมุนไพร และสเปรย์น้ำแร่ธรรมชาติ (สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, 2549 : ระบบออนไลน์)

จากข้อมูลผลการดำเนินงานพบว่า มีการเพิ่มขึ้นของรายได้จากการจำหน่ายสินค้าอย่างต่อเนื่องทุกปี เริ่มจากปี 2547 มียอดขายประมาณ 960,000 บาท คิดเป็นกำไรสุทธิประมาณ 72,000

บาท ในปี 2548 มียอดขายประมาณ 1,080,000 บาท คิดเป็นกำไรสุทธิประมาณ 166,000 บาท และในปี 2549 มียอดขายประมาณ 1,200,000 บาท คิดเป็นกำไรสุทธิประมาณ 220,000 บาท ปัจจุบันสินค้าของกลุ่มเริ่มเป็นที่รู้จักแพร่หลายมากขึ้น มีการขยายช่องทางการขายโดยมีตัวแทนจำหน่ายมารับไปขายต่อทั้งต่างจังหวัดและต่างประเทศ จึงเป็นแนวโน้มที่ดีในการขยายตัวของธุรกิจตามวิสัยทัศน์ และพันธกิจ ของกลุ่มที่ได้ระบุไว้ดังนี้ วิสัยทัศน์ คือ การพัฒนาเป็นผู้นำทางด้านผลิตภัณฑ์สมุนไพรทั้งในประเทศและต่างประเทศ พันธกิจ คือ สร้างตัวแทนจำหน่ายให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ ขยายตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยการปรับปรุงรูปแบบสินค้าและบรรจุภัณฑ์ให้ดึงดูดใจ พร้อมทั้งควบคุมต้นทุนและมาตรฐานการผลิตให้มีคุณภาพสม่ำเสมอ โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างรายได้ให้แก่สมาชิกได้อย่างต่อเนื่อง

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงต้องการศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนของผลิตภัณฑ์แปรรูปจากสมุนไพร ได้แก่ ผงขัดสมุนไพร และสบู่สมุนไพร ส่วนสเปิร์มน้ำแร่ธรรมชาติไม่รวมอยู่ในขอบเขตการศึกษาครั้งนี้ เนื่องจากต้นทุนมีเฉพาะด้านการบรรจุเท่านั้น ซึ่งการศึกษาดังกล่าวจะช่วยให้กลุ่มผู้ผลิตสามารถพัฒนาการดำเนินงานให้เป็นไปตามวิสัยทัศน์ และพันธกิจของกลุ่ม ตลอดจนเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคอย่างเหมาะสม และสามารถนำข้อมูลจากการศึกษานี้ไปปรับใช้ประกอบการตัดสินใจวางแผนการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งนอกจากจะเกิดประโยชน์ต่อกลุ่มผู้ผลิตโดยตรงแล้ว ผลการศึกษายังเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการรายอื่นได้นำไปปรับประยุกต์ใช้ รวมถึงบุคคลทั่วไปที่สนใจข้อมูลด้านต้นทุนและผลตอบแทนของผลิตภัณฑ์แปรรูปจากสมุนไพรอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนของผลิตภัณฑ์แปรรูปจากสมุนไพร : กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผักผลไม้และสมุนไพร ตำบลบ้านปิน อำเภอลอง จังหวัดแพร่

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

1. ทำให้ทราบถึงต้นทุนและผลตอบแทนของผลิตภัณฑ์แปรรูปจากสมุนไพร : กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผักผลไม้และสมุนไพร ตำบลบ้านปิน อำเภอลอง จังหวัดแพร่
2. สามารถนำข้อมูลจากการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในวางแผนการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผักผลไม้และสมุนไพร ตำบลบ้านปิน อำเภอลอง จังหวัดแพร่

3. สามารถนำข้อมูลจากการศึกษาไปใช้ประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจลงทุนในด้านการทำผลิตภัณฑ์แปรรูปจากสมุนไพร

นิยามศัพท์

ต้นทุน หมายถึง รายจ่ายที่เกิดขึ้นจากการผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์แปรรูปจากสมุนไพรของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผักผลไม้และสมุนไพร ตำบลบ้านปิน อำเภอลอง จังหวัดแพร่

ผลตอบแทน หมายถึง รายรับที่เกิดขึ้นจากการผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์แปรรูปจากสมุนไพรของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผักผลไม้และสมุนไพร ตำบลบ้านปิน อำเภอลอง จังหวัดแพร่

สมุนไพร หมายถึง พืชที่นำมาใช้เป็นส่วนผสมของผลิตภัณฑ์แปรรูปจากสมุนไพรของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผักผลไม้และสมุนไพร ตำบลบ้านปิน อำเภอลอง จังหวัดแพร่ ซึ่งประกอบไปด้วยไพล ขมิ้น และเหงือกปลาหมอ

ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากสมุนไพร หมายถึง สบู่สมุนไพร ผงขัดสมุนไพรเพื่อจำหน่าย และผงขัดสมุนไพรเพื่อ โอนเป็นวัตถุดิบที่ผลิตโดยวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผักผลไม้และสมุนไพร ตำบลบ้านปิน อำเภอลอง จังหวัดแพร่